

**ВІЙСЬКОВО-ПРОФІЛАКТИЧНА МЕДИЦИНА.
ВІЙСЬКОВА ТОКСИКОЛОГІЯ, РАДІОЛОГІЯ ТА
МЕДИЧНИЙ ЗАХИСТ. АВІАЦІЙНА, МОРСЬКА
МЕДИЦИНА ТА ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ**

УДК 614.4:355.1(477)

**ЕПІДЕМІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГОСПІТАЛІЗАЦІЇ
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ**

*В.Л. Савицький, Л.А. Устінова, О.М. Власенко,
М.І. Хиженяк, А.В. Гук
Українська військово-медична академія*

Резюме. *В статті на основі ретроспективного епідеміологічного аналізу виявлені особливості розвитку госпіталізації військовослужбовців ЗС України внаслідок захворювань на інфекційні та паразитарні хвороби в багаторічній динаміці формування, реорганізації, реформування та реструктуризації ЗС України протягом 1991-2008 рр.*

Ключові слова: *епідемічний процес, госпіталізація військовослужбовців, протиепідемічний захист військ.*

Вступ. Протягом останніх десятиріч відбулося багато змін, як в медичній складовій так і загалом по Збройним Силам (ЗС) України. Відбулася зміна характеру військової доктрини України, створення нових воєнно-територіальних одиниць, проведення радикального скорочення чисельності військових формувань та організаційно-кадрової політики заклали основу нових ЗС України. В останні роки були визначені ситуації застосування ЗС за призначенням, сформована нова система комплектування ЗС військовослужбовцями за контрактом, створений механізм доукомплектування ЗС України та інших військових формувань військовослужбовцями запасу та військового резерву на мирний та воєнний час [1-15].

Одночасно з реорганізацією ЗС України зазнала змін і військово-медична служба. В таких умовах набуває нових ознак закономірності розвитку епідемічного процесу та організація проведення протиепідемічних заходів в ЗС України.

Матеріали та методи дослідження. Об'єктом дослідження були особливості структури та динаміки госпіталізації військовослужбовців внаслідок захворювань на інфекційні та паразитарні хвороби військовослужбовців ЗС України в багаторічній динаміці. Предмет дослідження – звітна документація (ф. 2 мед.) за 1991-2008 рр. Вивчення структури та динаміки госпіталізації військовослужбовців внаслідок захворювань на інфекційні та паразитарні хвороби військовослужбовців ЗС України проводилося з використанням епідеміологічного, статистичного, історичного методів дослідження.

Результати дослідження та їх обговорення. Для вивчення сучасної епідемічної ситуації в ЗС України нами проведений поглиблений епідеміологічний аналіз структури та динаміки госпіталізації військовослужбовців внаслідок інфекційних та паразитарних хвороб, визначені закономірності її формування серед всіх категорій військовослужбовців ЗС України. За результатами епідеміологічного аналізу встановлено, що в 2001-2008 рр. за рівнем госпіталізації військовослужбовців строкової служби інфекційні та паразитарні хвороби в ЗС України займали третє та четверте місця (в 2001- 2002 рр., 2006 р. – 3-тє, в 2003-3005 рр., 2007-2008 рр. 4-тє) (табл. 1).

В структурі госпіталізації по класах хвороб питома вага хвороб I класу серед цієї категорії військовослужбовців протягом 2001-2004 рр. зростала до 15,04% в 2002 р. та до 10,75% в 2004 р., в 2005-2008 рр. – зменшилася до 5,13% в 2008 р. коливалася від 7,33% в 2004 р. до 12,38% в 2001 р. (табл.2), середній багаторічний показник становив 9,07%.

Госпіталізація внаслідок інфекційних та паразитарних хвороб (хвороби I класу) військовослужбовців строкової ЗС України в 1991-1993 рр. реєструвалася на рівні 47,28 в 1991 р., 49,35 в 1992 р., 50,50 на 1000 військовослужбовців в 1993 р. (рис. 1).

В 1994 р. відбулося стрімке зростання госпіталізації внаслідок хвороб I класу до 114,60 на 1000 військовослужбовців, протягом 1995-2000 рр. – цей показник дещо знизився, але коливався на високому рівні від 65,8 в 1995 р. до 99,3 на 1000 військовослужбовців в 1997 р. В 2001-2008 рр. знов відбулося зростання рівня госпіталізації військовослужбовців строкової служби до 112,20 в 2004 р., тенденція до зростання госпіталізації протягом 1991-2008 рр. була стабільною, середній темп приросту становив +0,90%.

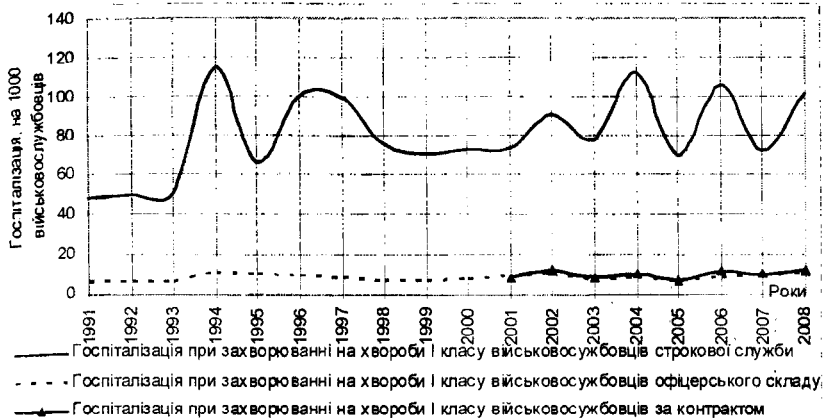

Рис. 1. Динаміка госпіталізації військовослужбовців внаслідок інфекційних та паразитарних хвороб в ЗС України протягом 1991-2008 рр.

За результатами епідеміологічного аналізу встановлено, за рівнем госпіталізації офіцерів та військовослужбовців за контрактом інфекційні та паразитарні хвороби в ЗС України займали 7-10-ті місця. Так, в 2001-2006 рр. госпіталізація військовослужбовців офіцерського складу становила – восьме та дев'яте місця (8-ме в 2001-2002 рр., 9-те в 2003-2005 рр., 10-те в 2006 р.), військовослужбовців за контрактом – сьоме та восьме місця (7-ме в 2002-2003 рр., 2005 р., 8-ме в 2001 р., 2004 р., 2006 р.). Причому, в остання роки (2007-2009 рр.) військово-епідеміологічна значимість інфекційних та паразитарних хвороб серед вказаних категорій військовослужбовців зросла і становила за рівнем госпіталізації в 2008 р. – 8-ме місце (табл.2–3).

В структурі госпіталізації по класах хвороб питома вага хвороб I класу серед військовослужбовців офіцерського складу та за контрактом коливалася від 2,40% в 2005 р. до 3,71% в 2001 р. та від 3,04% в 2007 р. до 4,79% в 2002 р. (табл.4.6-4.7), середній багаторічний показник становив 2,87% та 3,73% відповідно.

Госпіталізація внаслідок інфекційних та паразитарних хвороб військовослужбовців офіцерського складу в 1991-1996 рр. зростала від 6,08 в 1992 р. до 10,8 в 1994 р., з 1995 р. по 2008 р. – залишалася високою і коливалася від 6,63 в 1998 р. до 10,1 на 1000 військовослужбовців в 2002 р., тенденція до зростання показників госпіталізації протягом 1991-2008 рр. була стабільною, середній темп приросту становив +0,42% (Рис. 1).

Структура госпіталізації військовослужбовців строкової служби ЗС України по класам хвороб в 2001-2008 рр. (%)

№№	Класи хвороб	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
I	Інфекційні та паразитарні хвороби	7.82	15.04	6.46	10.75	6.21	7.64	6.12	5.13
II	Новоутворення	0.35	0.58	0.26	0.29	0.36	0.26	0.24	0.19
III	Хвороби крові та кровотворних органів	0.04	0.08	0.02	0.03	0.02	0.02	0.01	0.02
IV	Ендокринні хвороби, розлади харчування та обміну речовин	0.16	0.27	0.09	0.12	0.14	0.07	0.11	0.06
V	Розлади психіки та поведінки	1.11	1.97	0.92	1.07	1.27	1.21	0.93	0.76
VI	Хвороби нервової системи	1.54	2.58	1.48	0.99	2.03	1.20	1.36	1.30
VII	Хвороби ока та придаткового апарату	1.65	3.17	1.70	2.07	1.87	1.59	1.55	1.75
VIII	Хвороби вуха та соскоподібного апарату	1.74	3.33	1.77	2.06	2.29	1.98	1.85	2.63
IX	Хвороби системи кровообігу	2.16	3.88	1.96	1.89	2.18	1.89	1.78	1.83
X	Хвороби органів дихання	57.05	10.58	52.29	46.60	47.50	51.54	53.32	61.06
XI	Хвороби органів травлення	8.75	5.58	6.81	10.90	10.06	6.76	8.28	6.11
XII	Хвороби шкіри та підшкірної клітковини	10.85	39.54	18.88	16.84	18.94	20.05	19.70	14.45
XIII	Хвороби кістково-м'язової системи	2.49	5.56	3.58	2.70	2.48	2.45	2.45	2.05
XIV	Хвороби сечостатевої системи	2.05	3.52	1.42	1.63	1.87	1.47	1.12	1.46
XV	Вагітність, пологи та післяпологовий період	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.01
XVII	Природні вади розвитку, деформації та хромосомні аномалії	0.06	0.17	0.02	0.02	0.04	0.02	0.03	0.03
XVIII	Симптоми, ознаки та відхилення від норми, що виявлені при лабораторних та клінічних дослід	0.44	1.15	0.09	0.64	0.51	0.29	0.20	0.29
XIX	Травми та отруєння	1.31	2.22	1.87	0.95	0.79	0.98	0.60	0.63
XXI	Фактори, що впливають на стан здоров'я населення та звертання до закладів охорони здоров'я	0.43	0.78	0.38	0.45	1.43	0.59	0.36	0.24
	УСЬОГО ПО КЛАСАМ I-XXI	100	100	100	100	100	100	100	100

Структура госпіталізації офіцерів ЗС України по класам хвороб в 2001-2008 рр.(%)

№№	Класи хвороб	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
I	Інфекційні та паразитарні хвороби	3.71	3.02	3.07	2.86	2.40	2.62	2.65	2.64
II	Новоутворення	1.41	0.81	1.02	1.00	1.23	1.01	0.86	0.88
III	Хвороби крові та кровообігу	0.22	0.06	0.13	0.14	0.07	0.10	0.12	0.19
IV	Ендокринні хвороби, розлади харчування та обміну речовин	1.02	0.60	0.89	0.89	0.91	0.62	0.66	0.72
V	Розлади психіки та поведінки	1.86	1.29	1.19	1.07	0.80	1.83	1.99	1.12
VI	Хвороби нервової системи	6.68	6.59	7.97	5.81	12.82	5.33	7.03	6.50
VII	Хвороби ока та придаткового апарату	2.12	1.62	2.13	1.79	1.74	1.73	1.90	1.60
VIII	Хвороби вуха та соскоподібного апарату	1.86	1.83	2.73	1.82	1.74	2.03	2.85	2.53
IX	Хвороби системи кровообігу	12.25	12.54	14.83	15.00	14.49	13.94	8.67	17.73
X	Хвороби органів дихання	30.46	32.54	21.60	23.22	21.35	25.97	24.48	20.26
XI	Хвороби органів травлення	17.55	17.22	18.70	19.75	15.32	16.85	18.52	16.66
XII	Хвороби шкіри та підшкірної клітковини	4.42	4.76	5.67	5.13	4.76	6.51	6.94	5.12
XIII	Хвороби кістково-м'язової системи	8.71	8.05	8.52	10.29	10.49	10.50	13.74	14.08
XIV	Хвороби сечостатевої системи	5.53	4.97	5.45	4.75	5.81	5.04	5.44	6.19
XV	Вагітність, пологи та післяпологовий період	0.35	0.12	0.13	0.14	0.18	0.20	0.32	0.13
XVII	Природні вади розвитку, деформації та хромосомні аномалії	0.09	0.03	0.00	0.03	0.00	0.03	0.03	0.05
XVIII	Симптоми, ознаки та відхилення від норми, що виявлені при лабораторних та клінічних дослід	0.27	0.09	0.34	0.31	0.07	0.10	0.03	0.11
XIX	Травми та отруєння	0.22	2.72	3.88	2.79	2.07	2.75	2.39	2.13
XXI	Фактори, що впливають на стан здоров'я населення та звертання до закладів охорони здоров'я	1.28	1.14	1.75	3.23	3.74	2.85	1.38	1.36
	УСЬОГО ПО КЛАСАМ I-XXI	100	100	100	100	100	100	100	100

Структура госпіталізації військовослужбовців за контрактом ЗС України по класам хвороб в 2001-2008 рр.(%)

№№	Класи хвороб	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
I	Інфекційні та паразитарні хвороби	3.84	4.76	3.98	3.44	3.30	4.15	3.04	3.34
II	Новоутворення	0.91	1.05	1.02	1.16	1.70	1.00	0.69	1.19
III	Хвороби крові та кровотворних органів	0.10	0.28	0.20	0.28	0.24	0.41	0.30	0.17
IV	Ендокринні хвороби, розлади харчування та обміну речовин	0.67	0.81	0.56	0.67	0.99	0.93	0.54	0.77
V	Розлади психіки та поведінки	1.54	1.49	1.12	0.56	0.66	1.82	1.62	1.08
VI	Хвороби нервової системи	4.47	5.41	5.66	4.11	5.80	5.11	5.74	5.02
VII	Хвороби ока та придаткового апарату	1.68	1.41	1.73	1.69	1.08	1.93	1.71	1.32
VIII	Хвороби вуха та соскоподібного апарату	1.44	1.90	2.04	1.26	1.56	2.48	2.71	2.59
IX	Хвороби системи кровообігу	7.88	9.88	9.54	12.32	11.08	9.56	9.35	10.46
X	Хвороби органів дихання	42.56	28.12	27.69	24.68	27.06	24.13	27.65	30.27
XI	Хвороби органів травлення	13.30	17.71	16.47	16.92	19.38	15.64	14.01	12.89
XII	Хвороби шкіри та підшкірної клітковини	4.85	7.34	7.90	7.23	5.28	9.79	8.90	7.48
XIII	Хвороби кістково-м'язової системи	6.72	7.26	8.87	8.18	7.64	9.08	10.28	10.40
XIV	Хвороби сечостатевої системи	5.57	7.91	7.65	7.13	8.44	8.01	7.15	7.70
XV	Вагітність, пологи та післяпологовий період	0.53	0.61	0.87	0.88	0.80	1.19	1.62	0.91
XVII	Природні вади розвитку, деформації та хромосомні аномалії	0.10	0.12	0.15	0.28	0.19	0.07	0.03	0.06
XVIII	Симптоми, ознаки та відхилення від норми, що виявлені при лабораторних та клінічних дослѣд	0.29	0.20	0.46	0.21	0.19	0.41	0.06	0.14
XIX	Травми та отруєння	3.12	3.15	3.16	2.25	2.12	3.00	2.13	2.40
XXI	Фактори, що впливають на стан здоров'я населення та звертання до закладів охорони здоров'я	0.43	0.61	0.92	6.74	2.50	1.30	2.46	1.82
	УСЬОГО ПО КЛАСАМ I-XXI	100	100	100	100	100	100	100	100

Серед військовослужбовців за контрактом рівень госпіталізації при хворобах І класу зростав від 8,0 в 2001 р. до 12,1 в 2008 р. на 1000 військовослужбовців відповідного контингенту, тенденція до зростання госпіталізації протягом 2001-2008 рр. була помірною, як і серед офіцерського складу, середній темп приросту становив +1,69% (рис. 1).

Висновки

Таким чином, військово-епідеміологічну значимість інфекційних та паразитарних хвороб в ЗС України висока, що підтверджують особливості структури та динаміки госпіталізації військовослужбовців ЗС України. Найбільша частка інфекційних та паразитарних хвороб становили показники в структурі госпіталізації військовослужбовців строкової служби. В сучасних умовах набувають нових ознак закономірності розвитку епідемічного процесу з ряду інфекційних та паразитарних хвороб військовослужбовців, що в подальшому потребує розробку та впровадження адекватних науково-обґрунтованих заходів профілактики та протиепідемічного забезпечення військ.

Література

1. Державна програма розвитку Збройних Сил України на 2006-2011 роки (основні положення). – К.: НАОУ, 2005. – 40 с.
2. Стратегічний оборонний бюлетень України на період до 2015 року (Біла книга України): Щорічник. – К.: Аванпост-прім, 2004. – 96 с.
3. Біла книга 2005: оборона політика України: Щорічник. – К.: Заповіт, 2006. – 134 с.
4. Біла книга України 2006. Оборонна політика України: Щорічник / [за ред. Центру Разумкова]. – К.: – К.: Військо України, 2007.– 95 с.
5. Про Концепцію переходу Збройних Сил України до комплектування військовослужбовцями контрактної служби на період до 2015 року: Указ Президента України від 7 квітня 2001 р. // Законодавство України з питань військової сфери. — К.: Азимут-Україна. -2003.
6. Про оборону України: Закон України від 6 грудня 1991 р. // Законодавство України з питань військової сфери. – К.: Азимут-Україна. - 2003.
7. Постанова кабінет міністрів України від 22 серпня 2007 р. № 1054 “Про затвердження Положення про територіальний центр комплектування військовослужбовцями за контрактом”.

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 17.11.04. № 1543 “Про доповнення додатка 3 до Постанови Кабінету Міністрів України від 22.05.00. № 829”.

9. Постанова КМУ від 18 жовтня 2006 р. № 1426 “Про структуру військового резерву людських ресурсів // Офіційний вісник України, 2006, № 42 (01.11.2006), ст. 2805.

10. Про альтернативну (невійськову) службу: Закон України від 5 березня 1999 р. // Законодавство України з питань військової сфери. - К.: Азимут - Україна. - 2003.

11. Про військовий обов’язок і військову службу: Закон України від 4 квітня 2006 р. №3597-ІУ.

12. Про Державну програму переходу Збройних Сил України до комплектування військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом: Указ Президент України від 17 квітня 2002 р. № 348/2002.

13. Про затвердження Державної програми реформування та розвитку Збройних Сил України на період до 2005 р.: Указ Президента України від 28 липня 2000 р. № 927/2000.

14. Про затвердження інструкції про організацію виконання вимог Положення про проходження військової служби солдатами (матросами), сержантами і старшинами Збройних Сил України: наказ Міністра оборони України від 30 вересня 2002 р. № 322 // Законодавство України з питань військової сфери. -К.: Азимут-У країна. -2003.

15. Про затвердження інструкції про організацію виконання Положення про проходження військової служби особами офіцерського складу, прапорщиками (мічманами) Збройних Сил України; наказ Міністра оборони України від 16 липня 2002 р. № 237 // Законодавство України з питань військової сфери. - К.: Азимут-Україна. - 2003.

Summary. *Peculiarities hospitalization caused by infectious and parasite diseases among military personnel of Ukrainian Armed Forces in the period of formation, reorganization, reformation and restructuring of the Armed Forces of Ukraine in 1991-2008 are defined in the article based on retrospective epidemiological analysis.*

Keywords: *epidemic process, hospitalization among military personnel, anti-epidemic protection of troops.*

Резюме. *В статтє на основе ретроспективного епидемиологического анализа выявлены особенности госпитализации военнослужащих ВС Украины при заболеваниях инфекционными и паразитарными болезнями при формировании, реорганизации, реформировании та реструктуризації ВС Украины в 1991-2008 гг.*

Ключові слова: *епідемічний процес, госпіталізація військовослужбовців, протиепідемічна захист військ.*

УДК 614.4:355.1(477)

ПРИНЦИПИ САНІТАРНО-ЕПІДЕМІОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ ЗА ГОСТРИМИ КИШКОВИМИ ІНФЕКЦІЯМИ У ВІЙСЬКАХ, ЩО ДИСЛОКОВАНІ В БАСЕЙНАХ КРУПНИХ РІЧОК

*Г.В. Лугова, О.Д. Крушельницький, О.М. Власенко,
Л.А. Устінова, М.Д. Кошіль, Л.В. Мельничук, Т.С. Максименко
Українська військово-медична академія МО України
Санітарно-епідеміологічне управління МО України
10 Регіональний санітарно-епідеміологічний загін МО України*

Резюме. *В статті на основі вивчення епідеміологічних особливостей гострих кишкових інфекцій серед військовослужбовців Збройних Сил України запропоновано басейно-територіальний підхід до удосконалення схеми епідеміологічного нагляду за цими інфекціями, в основі якого є принципи санітарно-епідеміологічного моніторингу у військах, що дислоковані в басейнах крупних річок.*

Ключові слова: *гострі кишкові інфекції, санітарно-епідеміологічний моніторинг, військовослужбовці.*

Вступ. Епідемічна ситуація з гострих кишкових інфекцій (ГКІ) в Збройних Силах (ЗС) України на сьогодні залишається нестабільною, не дивлячись на цілий ряд наукових досліджень, в яких автори вивчали особливості епідемічного процесу цих інфекцій та пропонували удосконалення заходів профілактики [1-3].

Епідеміологічні спостереження дають підставу констатувати, що епідемічне неблагополуччя з цих інфекцій у військах зберігається за